

איתן במהומה במרכז הרות

אני ערכתי את המחקר על ההקבלה בין הצעות כהנא והחוקים הנאציים

לא, אבל בבית פתוח. העולם הזה זה העיתון שגדלתי על ברכיו. המאבק במיסר, המאבק לומר דברים שאינם פופולאריים, נגד המיסר של שנות החמישים, של מה שנקרא מנגנון החושך, שבמידה מסוימת קיים גם היום. שורת המתגברים, פרשת קאסטנר, אלה דברים שכנער אני מאוד הודתייתם איתם, ואני חושב שהם תרמו הרבה למדינת ישראל.

אני רואה דברים שהם זועקים לשמיים. מדינת ישראל במובנים רבים משועבדת למנג' נונים מצומצמים, ששום מדינה בעולם לא היתה מרשה להם להגיע לרמה כזו של שליטה.

למשל?
נשאל את חברת העבודה, ההסתדרות, מועצות הפועלים, קופת-חולים, ספורט ואפילו תרבות ואמנות. כל הדברים האלה נמצאים בהשפעה חזקה של מיפלגה מסוימת, ודמוקרטיה כאופן מעשי לא יכולה לסבול ריכוז עוצמה.

לפני שבועיים שאל ח"כ איתן שאילתא בכנסת ובה יקשה בעניין הכספים שמתכוונת הממשלה להזרים לסולל-בונה. איתן טען שהחברה עומדת לפני פשיטת-רגל, ואם כך הדברים, יש להכריז על פשיטת-רגל ולא להחיות את החברה בנזח. הוא הסביר שהחברה קיבלה הלוואות ענקיות מבנק המועלים, ויש סכנה שבנק-המועלים גם הוא עלול להתמוטט.

שימעון פרס, ראש-הממשלה, שהשיב על השאילתא, צא מכליו. הוא צעק עליו שאינו יודע על מה הוא מדבר, שאינו בקי בחומר, שהוא אומר דברים לא נכונים וזרק לעבר ספסלי חרות הערות על פרשת גולד-הקר קעות והתרומות לקופת מיפלגתם מידי ה"ספסרים."

ראש-הממשלה היטעה ביועציו את הציבור

בתיקפה שלו. הוא אמר שסולל-בונה לא דורשת כסף מהממשלה, הם דורשים שתיתן להם רשות להבא כספים מחברות-הבטחה שלהם בחו"ל. עליך הגבתי האמיתי, שאם אלה פני הדברים, אני מוכן לאכול את הכובע ולהתנצל. אבל האמת היא שמה שסולל-בונה רוצים זה קבלת הלוואות בחו"ל, תוך מתן ערבויות של בנק-המועלים או של המדינה.

כשהוא מדבר על הדברים האלה הוא מדרג ועיניו הכחולות-בהירות נוצצות. אז הוא גם משתמש בידיו, ומשרטט על פתק קטן דיאגרמות שונות להבהרת דבריו. לעיני תים, ברענים כאלה, נראה כאילו באמת האויב הכי גדול שיש לחרות היא תנועת העבודה, וכי פער זה לא יוכל להיסגר לעולם, גם אם יישבו שתי המיפלגות לעד בקואליציה מיפלגתית ומשונה.

הפרישה, בזמנו, היתה פרישה בערבון מוגבל, וזה לא המצב שקיים אצלם עכשיו. לדעתי, בגין עשה טעות בכך שהכיר במדינת-ישראל ונתן לה לגיטימציה מלאה, ובהסכמי קמפיין ידויד הפך אותה לצד באוטונומיה, ז'בוטינסקי אמר שהבעיה תיפתר כשתהיה מנהיגות ערבית ארץ-ישראלית.

נחזור לרגע אחרת. אתה דיברת על הארץ, אבל לא הזכרת את הצד הדתי. אתה לא מתייחס אליו?
על זה אין ויכוח, על זכותנו על ארץ-ישראל. הוויכוח הוא עד כמה אנתנו צריכים לוותר על זכויות היסטוריות שלנו כדי לקיים את מדינת-ישראל.

דבר ראשון: כל ויתור על חלקים מיהודה ושומרון צריך להשקל באותה מידה כמו ויתור על תל-אביב או על הנריה או על הגליל. דבר שני: אנחנו, חסידי ארץ-ישראל השלמה, נעשה כל דבר כדי ששיטחי ארץ-ישראל לא ימסרו לשלטון זר, ואנחנו מאמינים שהעמדה העקשנית שלנו לא רק שלא שוללת את השלום, אלא מקרבת אותו.

מצד שני, השיקולים שלנו הם פרגמטיים, לא משיחיים, ולא מצדתיים ככיוון של הקרבת הכל למען ערך ערטילאי היסטוריוסופי המתגלה במילה החשובה, אבל לא יותר מזה — מולדת ושיחתי-אמה.

למה אתה מתכוון כשאתה אומר שתעשו כל דבר כדי ששיטחי ארץ-ישראל לא יימסרו לשלטון זר?

נתי את הגבול.
הגבול הוא דם?
אנחנו לא צריכים לפרוס תוכניות וקווים ארוכים. אני רוצה להרגיע, שהשיקולים שלנו הם לא שיקולים בלתי-יריאליסטיים. אנחנו לא מונעים על-ידי ערכים שעבורם אנחנו מוכנים לקדש כל מטר.

מיכאל איתן מרבה לעגן את דבריו בדוג"מות היסטוריות, בסיפורים מן העבר, בעובדות ובמובאות, בעיקר משל ז'בוטינסקי, בניגוד להרבה פוליטיקאים אחרים. השולי פים תשובות ואידיאולוגיות מן המותן, ברור שאיתן קרא וחשב על מה שהוא מדבר, גם אם דבריו נראים קיצוניים לציבור מסויים בארץ. גם אם הוא משמיע דברים הצורמים לאוזניים רבות, הוא משתדל לבסס אותם על הגיון, הגיון שלו, שבו יש אוצר מילים מיוחד, שבו הגדה המערבית היא יהודה ושומרון, שבו ההתחליות הן ישובים יהודיים שהוקמו בחלקם למען הביטחון, שבו אין עם פלסטיני אלא ערביי ארץ-ישראל, שבו ארץ-ישראל מתחילה בים ומשתרעת גם בגדה המזרחית של נהר-הירדן. הוא מדבר בשפה אחרת מהשפה שבה משתמשים אנשי השמאל במדינה ומחנה-השלום.

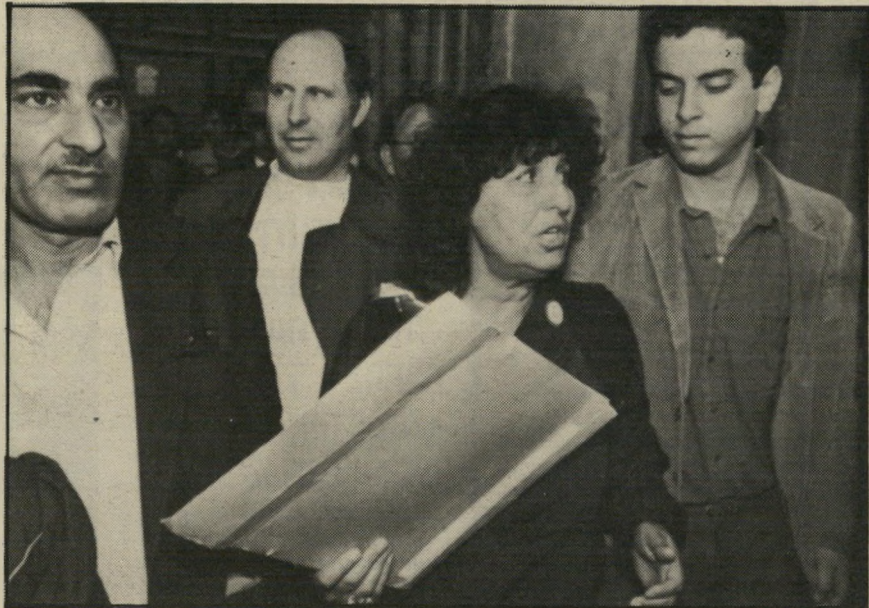
למדת היסטוריה, שאתה מרבה כליכך להשתמש בדוגמות היסטוריות?
לא, למדתי מישפטים. אבל אני את הדברים, הידע שלי הוא מתוך קריאה.
פוליטיקאים מרבים לדבר דיבורים ריקים.
זו לא אשמת. אני מוכרח לומר, שאחד הדברים שתרמו לעיצוב אישיותי היה העולם הזה בשנות ה-50 וה-60.
אתה גדלת בבית שמאלי?

לאומית ארץ-ישראל. גם האמנה הפלסטינית רואה כנקודת-מוצא את הצהרת-בלפור כ-1917, כי הם טוענים שזה נעשה על-ידי האימפריאליזם הבריטי.

מקובל שזו נקודת-מוצא, והיא מדברת על כך שארץ-ישראל שמשני עבר-הירדן היתה יחידה אחת ותמיד הירדן היה במרכז הארץ הזאת, ולא הגבול שלה.

בשלב הזה נכנס מיכאל איתן לתיאור מפורט. שאתה הוא מעגן בדבריו של ז'בוטינסקי, שכתב עוד ב-1924 על שני עמים היושבים בארץ ישראל — יהודי ארץ-ישראל וערביי ארץ-ישראל. לפי דבריו אלה, אין להכיר בשלטון של חוסיין בן סלאל בן עבדאללה בן חוסיין שהוא, לדבריו, תאונה היסטורית כתוצאה מאינטרסים של מדינות מערביות שונות. קיומה של ממלכת-ירדן מסבך את העניינים, מכיוון שאחרת, אילו היו מדברים רק על שני העמים שז'בוטינסקי דיבר עליהם, אפשר היה להגיע לפיתרון הסיכוסוך בתוך זמן קצר.

הוא ממשיך ומחלק את הערבים בישראל (ישראל שלו הכוללת את שטח מדינת-ישראל, את הגדה המערבית ואת ממלכת ירדן, או "עבר-הירדן המזרחי"), לכמה קבוצות, ומסביר באופן ההגיוני והקר של מדוע אי-אפשר להגיע לייצוג שישקף את כל הקבוצות והגופים השונים, בעלי ההזדהויות השונות. "גם אצלנו", הוא מסיים את הקטע

איתן עם גאולה כהן בהריהבית

למי שלא מכיר בקו הירוק, לא איכפת איפה הוא יושב"

קראו במשך שנים בתנועת-החרות "עבר-הירדן", במרכאות כפולות.
כשאתה אומר ארץ-ישראל — למה אתה מתכוון?
משני עבר-הירדן, כפי שנקבע אחרי מילחמת העולם הראשונה על-ידי הצהרת-בלפור מ-1917, בוועידת סאדמוס ב-1920 ובאישור ההחלטה בכבר-הלאומים. זה הבסיס.

אתה לא מדבר על הבסיס הדתי?
זאת ההתייחסות המודרנית של הקהילה הביני-כשעלה עניין הקמת המדינה שלנו, אצ"ל ראה בזה ויתור על חלקי מולדת, ראה בזה בגידה, אבל הוא קיבל את ההחלטה ועמד מאחורי בגוריו.

זאב בגין במישדר "מוקד" בטלוויזיה ובהדברים שאמר על אריאל שרון.

זו היתה שתיקה רועמת. האמת היא שההופעה שלו היתה מרשימה, לדעתי, אני לא מכיר אותו אישית, ומעולם לא דיברתי איתו יותר מכמה מילים.

אני מאמין שהוא יהיה תוספת כוח לחרות, אם הוא יצטרף. אבל גורל של תנועה פוליטית לא יכול להיות מותנה בלידתו של כוכב בלילה בתוכנית-טלוויזיה.

משום מה בתנועת-החרות יש הרבה בנים של — כמו דן מרדור, עוזי לנדאו, רחל קרמרמן. מדוע זה?

אני חושב שמקבלים חינוך טוב בבית. **התוסעה קיימת פחות, אם בכלל, במלגות אחרות.**

אני לא בטוח, אולי נברוק. במערך יש עוזי ברעם, שהוא בנו של משה ברעם, ואולי זהו. מבין הצעירים, אבל אין להם הרבה צעירים.

אתה חושב שזה טוב, יש לבנים האלה נקודת התחלה יותר מתקדמת מאשר לצעיר אחר?

כן, אני חושב כך. יכול להיות שלמושג מישפחה לוחמת יש השלכה גם על דור הבנים. אני זוכר בוועידה ב-1971, כשהיתה התמודדות בין עוז וייצמן למנחם בגין, רוב הצעירים הלכו עם וייצמן. בגין קצת נפעץ, ובאחד הנאומים שלו אמר: מה קרה, בתנועת החרות אין צעירים? לנו אין צעירים? והתחיל לסקור — בנימין זאב (בנו שלו), אריה נאור, דן מרדור.

אני מנסה לנתח אוניקטיבית, אני חושב שבתנועת האופוזיציה, הנלחמת למען עקרונות — ולא חשוב כרגע אם זה ימין או שמאל — הרמה המוסרית חזקה יותר מאשר במיפלגת-שילטון. אני מאמין בעיקרון ששהות ממושכת בשילטון גורמת להסתאבות.

גם אצלכם?
אני מאמין שגם הליכוד שונה היום מתנועת-החרות בשנות ה-50 וה-60.

שונה לרעה?
המבחינה הזאת — לרעה, וזה טיבעי ומוכר כחוק חברתי, החל על כל אירגון הוופך להיות מאופוזיציוני לגוף שולט. זה מוכר את המאמר של אהרעם נביא וכהן. אם עוקבים אחרי התנועה, רואים איך הוופך נביא לכהן צעד אחר צעד, עד שהוא חותם על הסכמי קמפ-דייוויד.

אתה היית נגד ההסכמים?
הייתי אז בעד. אבל לא הייתי ח"כ, שיקול הדעת שלי היה שונה וגם, הכי חשוב, עברו מאז שמונה שנים, ויכול להיות שגם בגין היום היה דורש שינוי מסויים במיסמכים.

הדברים החמורים הם המעמד שנתנו לירדן בהסכמי קמפ-דייוויד, העומד כסתירה מוחלטת לתיאוריה החרותניקית והז'בוטינסקאית בעניין מדיניות שצריכה לחתום על שלום בין יהודי ארץ-ישראל לערביי ארץ-ישראל ולשלול את הלגיטימציה למישטרו של חוסיין בירדן. לירדן